

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ

УДК 372.881.111.1

**Бардакова Л. В.,
студентка,
Національний університет
«Чернігівський колегіум» ім. Т. Г. Шевченка**

**Бирюк О. В.,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземної філології та освітніх технологій,
Національний університет
«Чернігівський колегіум» ім. Т. Г. Шевченка**

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ТЕСТОВОЇ ФОРМИ КОНТРОЛЮ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У СУЧАСНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Тестова форма контролю на уроках англійської мови та культури вважається найефективнішою за її об'єктивність та швидкість оцінювання [4, с. 161]. Водночас очевидно, що, подібно до інших форм контролю, тестовий контроль має як переваги, так і недоліки. Отож, метою нашого дослідження стало визначення основних переваг і недоліків тестової форми контролю лексичної компетентності у сучасному навчальному середовищі, а також аналіз ефективності тестового контролю у процесі формування лексичних навичок учнів.

У ході дослідження було проаналізовано наукові джерела з методики навчання іноземних мов, результати емпіричних спостережень та сучасні підходи до оцінювання мовних компетентностей. Особливу увагу приділено тому, як тестова форма контролю впливає на мотивацію, якість засвоєння лексичного матеріалу та розвиток навичок самоконтролю в учнів.

До головних переваг тестового контролю належить його високий рівень об'єктивності та точності оцінювання, що забезпечується уніфікованими критеріями й автоматизованою перевіркою результатів [1, с. 7]. Завдяки цьому мінімізується вплив суб'єктивних чинників, таких як індивідуальні особливості вчителя або емоційні взаємини між учасниками навчального процесу. Важливою перевагою тестового контролю є також його економічність – зменшуються матеріальні витрати (папір, друк), особливо за використання цифрових платформ, а

також економиться час і зусилля викладача завдяки автоматизації оцінювання [1, с. 8]. Крім того, цей метод зручний для учнів із особливими освітніми потребами, оскільки не залежить від почерку чи навичок письма.

Тестова форма контролю сприяє комплексній перевірці лексичної компетентності, охоплюючи розуміння значення лексичних одиниць, їхнє впізнавання, відтворення та вміння застосовувати у контексті. Чітка структура тестових завдань підвищує репрезентативність оцінювання та знижує ризик хибного тлумачення інструкцій [4, с. 162]. Використання як закритих, так і відкритих тестових завдань стимулює мисленнєву активність та лексичну усвідомленість учнів. До того ж, тестові завдання, укладені з використанням навчально-ігрових онлайн платформ можуть містити творчі та естетичні елементи, що підвищують інтерес учнів.

Продовжуючи, сучасні нейропсихологічні дослідження підтверджують, що тестування виконує не лише діагностичну, а й навчальну функцію. Зокрема, Ендрю Хюберман, доктор філософії, нейробіолог і професор Стенфордської школи медицини, у своїх науково-популярних лекціях і подкастах, присвячених науково підтвердженим протоколам ефективного засвоєння знань і розвитку когнітивних навичок, підкреслює, що тестовий контроль є не лише формою перевірки, а й потужним інструментом навчання [6]. За його словами, тестування активізує процеси нейропластичності мозку, сприяючи формуванню нових нейронних зв'язків і глибшому запам'ятовуванню інформації. Важливим є те, що під час спроби пригадати правильну відповідь відбувається активне залучення пам'яті та уваги, що зміцнює когнітивні механізми відтворення знань. Таким чином, тестування не лише оцінює рівень володіння матеріалом, але й сприяє формуванню довготривалої пам'яті та підвищенню точності знань. Оптимальний ефект від тестування досягається за умови регулярності його проведення, особливо відразу після вивчення нового матеріалу [6]. Саме багаторазове звернення до тих самих лексичних одиниць чи понять формує стійкі когнітивні сліди, що забезпечують довготривале запам'ятовування. Навіть у разі помилкових відповідей тестування залишається корисним, адже сам факт активного пошуку інформації у пам'яті запускає процеси нейропластичності, внаслідок чого мозок намагається відновити, або переорганізувати інформаційні зв'язки. Тобто, коли учень отримує правильну відповідь, відбувається корекція цих зв'язків – старі, неточні уявлення замінюються новими, більш точними. Такий механізм отримав назву *error-based learning*

(«навчання на основі помилок»), і він є одним із ключових чинників ефективного засвоєння знань у когнітивній науці [5; 6].

У контексті викладання іноземних мов ці закономірності проявляються особливо виразно. Наприклад, традиційний словниковий диктант, який досі часто застосовується у навчальній практиці, не забезпечує необхідного рівня когнітивної активності, оскільки лексичні одиниці перевіряються поза контекстом і не сприяють перенесенню знань у довготривалу пам'ять. Натомість тестова форма контролю, що передбачає варіативне й багаторазове використання тих самих лексичних одиниць у різних контекстах, стимулює глибшу обробку інформації, формує навички швидкого відтворення та підвищує автоматизованість використання лексики у мовленні. Водночас регулярне тестування з подальшим аналізом помилок забезпечує не лише стабільність лексичних знань, а й розвиток навичок самоконтролю та рефлексії. Саме тому тестування, у поєднанні з аналізом результатів, варто розглядати як інтегрований когнітивно-дидактичний інструмент розвитку лексичної компетентності учнів.

Як бачимо, тестовий контроль сприяє формуванню навичок самоконтролю та саморефлексії учнів, оскільки дає можливість оперативно отримати об'єктивний зворотний зв'язок про рівень власних знань і виявити індивідуальні прогалини у лексичній компетентності [2]. Така миттєва діагностика стимулює внутрішню мотивацію учнів до подальшого вдосконалення, оскільки учень має змогу самостійно відстежувати свій поступ і бачити конкретні результати навчальної діяльності. Особливо ефективним цей аспект виявляється під час використання онлайн-платформ для тестування, які забезпечують автоматичне оцінювання відповідей, статистику успішності та можливість порівняння власних результатів із середніми показниками групи. Така інтерактивна форма контролю не лише підвищує залученість учнів до навчального процесу, а й створює умови для розвитку метакогнітивних стратегій навчання.

До того ж, тестування дозволяє одночасно перевірити знання значної кількості учнів і здійснити комплексну діагностику рівня сформованості лексичних навичок [2]. Завдяки своїй структурованості та стандартизованості, тестові завдання охоплюють усі етапи формування лексичної компетентності – від засвоєння до автоматизації лексики у мовленні. Крім того, тестові технології легко інтегруються у цифрове середовище, забезпечуючи об'єктивність, індивідуалізацію та гнучкість оцінювання. Отже, тестовий контроль виступає універсальним інструментом педагогічного моніторингу, що поєднує діагностичну, формувальну й мотиваційну функції.

Водночас тестова форма контролю має низку обмежень, які необхідно враховувати при її застосуванні. Насамперед, створення якісних тестових завдань є складним і трудомістким процесом, що вимагає від викладача значних методичних і аналітичних зусиль. У процесі укладання тестів потрібно забезпечити відповідність завдань рівню підготовки учнів, чітко визначити критерії оцінювання, а також продумати варіанти відповідей, які б відповідали принципам валідності та надійності. Згідно з дослідженнями Л. О. Кухар і В. П. Сергієнко, завдання вважається оптимальним, якщо його правильно виконують від 20% до 80% респондентів, що забезпечує збалансований рівень складності [3]. Особливої уваги потребує конструювання лексичних тестів, адже у цьому випадку необхідно враховувати семантичну варіативність слів, контекст їх уживання та частотність у мовленні, що значно ускладнює розробку завдань відповідного рівня.

Крім того, психологічний чинник відіграє важливу роль у результативності тестування. Учні нерідко сприймають тест як «особливу» форму оцінювання, що може спричинити підвищений рівень стресу, або тривожності. Ці емоційні стани негативно впливають на концентрацію уваги, швидкість мислення та здатність до лексичного відтворення, унаслідок чого результати тесту не завжди відображають реальний рівень знань учня [2]. Варто зазначити, що подібні психологічні бар'єри частіше виникають у ситуаціях високої відповідальності (наприклад, підсумкове оцінювання, чи вступне тестування). У таких випадках тестовий контроль може набувати радше репресивного, ніж навчального характеру. Окрім цього, стандартизований формат тестів обмежує прояв індивідуальності, творчості та креативного мислення, оскільки більшість завдань передбачає вибір готових варіантів відповідей, а не самостійне формулювання думки. Це, у свою чергу, знижує можливість оцінити здатність учнів до гнучкого та асоціативного використання лексичних одиниць – однієї з ключових складових лексичної компетентності.

Ще одним істотним недоліком є обмеженість тестової форми контролю у перевірці продуктивних мовленнєвих навичок. Тести ефективно вимірюють рецептивний рівень засвоєння лексики – тобто розпізнавання, впізнавання та розуміння значення слів, – однак не завжди дають змогу оцінити вміння учнів активно використовувати лексичні одиниці у власному мовленні чи письмі [3]. Хоча сучасні цифрові платформи поступово інтегрують елементи перевірки говоріння, або письма (наприклад, через запис голосу чи короткі відкриті відповіді), їхній функціонал поки що не забезпечує того самого рівня об'єктивності, валідності та швидкості перевірки, які притаманні

традиційним тестам із вибором відповіді. Відтак, тестовий контроль переважно зорієнтований на рецептивні аспекти мовної діяльності, тоді як продуктивні навички залишаються поза його повноцінною діагностикою.

Підсумовуючи, можна зазначити, що тестова форма контролю лексичної компетентності характеризується високою об'єктивністю, ефективністю, технологічною адаптивністю та навчальним потенціалом. Водночас вона має певні методичні й психологічні обмеження, які потребують врахування під час організації контролю. Оптимальним видається поєднання тестового контролю з іншими формами оцінювання – усними, письмовими та творчими, що забезпечить комплексний підхід до формування та контролю лексичної компетентності учнів.

Література

1. Власенко Л. В., Нікітенко О. В. Тестовий контроль у навчанні іноземної мови. URL :<https://dspace.nuft.edu.ua/server/api>.
2. Жовніренко Ю. О. Переваги та недоліки тестового контролю. URL : <https://naurok.com.ua/vistup-perevagi-ta-nedoliki-testovogo-kontrolyu-45213.html>.
3. Кухар Л. О., Сергієнко В. П. Конструювання тестів. Курс лекцій : навч. посіб. Луцьк, 2010. 182 с.
4. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. та ін. ; за загальн. ред. С. Ю. Ніколаєвої. К. : Ленвіт, 2013. 590 с.
5. Bell A. The Unconventional Guide to Testing Your Students' English. URL : <https://teacherblog.ef.com/unconventional-guide-testing-students-english/>
6. Huberman A. Optimal Protocols for Studying and Learning. URL : <https://youtu.be/ddq8JIMhz7c?si=juaRsQCFTixw2BKF>.